

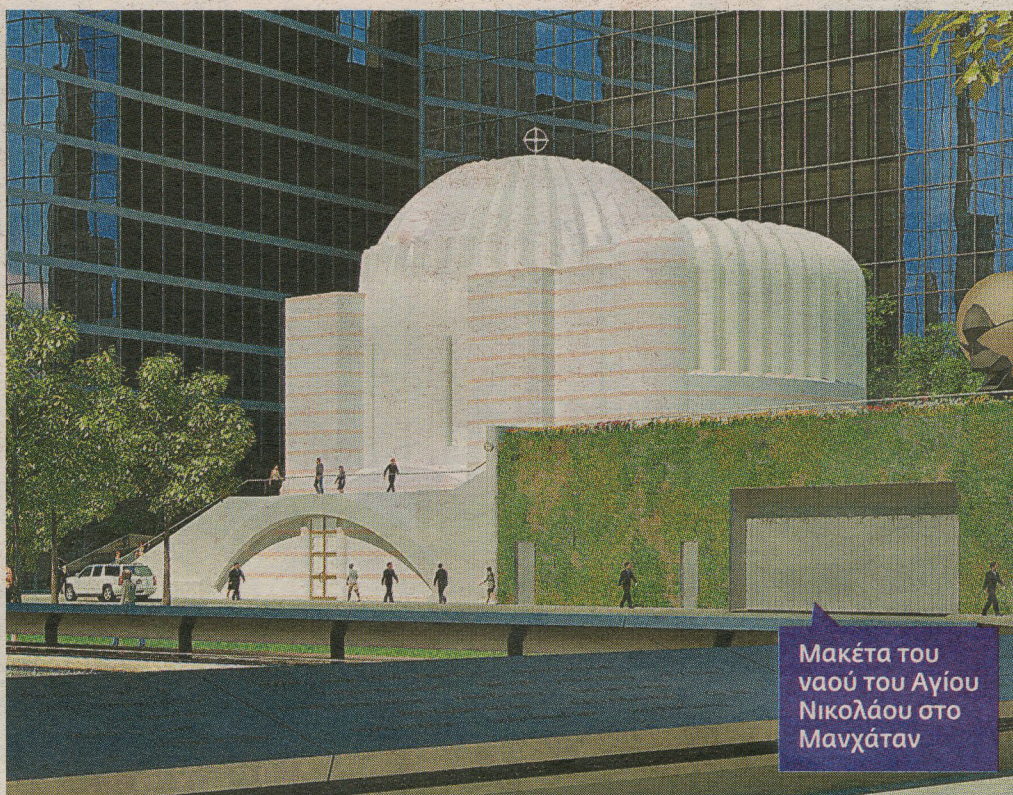
<http://www.tovima.gr/culture/>

Αρχιτεκτονική

ΤΟ ΒΗΜΑ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Η ορθόδοξη παράδοση στο Σημείο Μηδέν

Η εκκλησία του Αγίου Νικολάου, σχεδιασμένη από τον Σαντιάγο Καλατράβα, φιλοδοξεί να συνδυάσει την Αγία Σοφία με τις απαιτήσεις του 21ου αιώνα

Μακέτα του ναού του Αγίου Νικολάου στο Μανχάταν

ΤΟΥ
ΝΙΚΟΥ ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ

Ο Σαντιάγο Καλατράβα είναι ο γνωστότερος στο ελληνικό κοινό από τους αρχιτέκτονες-είδωλα της εποχής μας με τα ολυμπιακά έργα και τις εκθέσεις του έργου του και έχει συμβάλει στην αναγνώριση της επώνυμης σύγχρονης αρχιτεκτονικής ως έργου τέχνης στη χώρα μας. Η διεπιστημονική προσέγγιση ήταν ορατή στο πρώτο έργο που επικεντρώθηκε στην κατασκευή υποστέγων και γεφυρών. Εκεί αναδείχθηκαν εκπαιδευτικά τα δομικά στοιχεία με αναφορές το ανθρώπινο σώμα και τον φυσικό κόσμο.

Το έργο του αναγνωρίστηκε ευρύτατα. Ωστόσο διατυπώθηκαν ενστάσεις για καθυστερήσεις και υπερβάσεις κόστους. Περισσότερο σοβαρές ήταν ορισμένες αδυναμίες λειτουργικές, συντήρησης ή πρόωρης φθοράς. Όπως ο ίδιος δήλωσε με αφορμή αυτά τα προβλήματα, στόχος του είναι να δημιουργούνται εμβληματικά έργα που εμπλουτίζουν τις εμπειρίες των χρηστών. Με αυτή την οπτική είναι λογικό να υποθέσουμε ότι ορισμένες αστοχίες προέκυψαν περισσότερο από αναποτελεσματικές διαδικασίες κατασκευής παρά από λάθη σχεδιασμού.

Η αναγέννηση του Αγίου Νικολάου εντάσσεται στο ρυθμικό σχέδιο για την περιοχή του «Σημείου Μηδέν» στο Κάτω Μανχάταν μετά την κατάρρευση των Δίδυμων Πύργων. Ο σχεδιασμός της εκκλησίας του Αγίου Νικολάου αποτελεί σημείο αναφοράς για την ορθόδοξη ναοδομία, καθώς ο ναός προγραμματίζεται με ευρύτητα σύλληψης, με τμήμα για διαλογισμό και περισυλλογή, ανοιχτό στο κοινό ανεξάρτητα από θρησκευματα. Είναι σαφής η τοποθέτηση του Αρχιεπισκόπου Αμερικής Δημητρίου ότι «ο σχεδιασμός του ναού θα πρέπει να είναι σύμφωνος με τις παραδόσεις και το τελετουργικό της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ελλάδος αλλά ταυτόχρονα να αναγνωρίζει το γεγονός ότι ζούμε στον 21ο αιώνα». Ιστορικά οι ορθόδοξοι ναοί εξέφραζαν με καινοτόμες διευθετήσεις όχι μόνο τη μακρόχρονη παράδοση

Η έκθεση «Santiago Calatrava. Η αναγέννηση του ναού του Αγίου Νικολάου στο Σημείο Μηδέν» παρουσιάζεται στο Τελλόγλειο Ίδρυμα Τεχνών του ΑΠΘ ως τις 20 Δεκεμβρίου 2015.

αλλά και το πνεύμα ή τις τεχνολογικές δυνατότητες της εποχής ανέγερσής τους. Είναι πρόσφατη η νεοελληνική εμμονή σε μια αρχιτεκτονικά αδόκιμη αναπαραγωγή της παράδοσης στη ναοδομία, με συνέπεια την πρακτική αδυναμία δημιουργίας νέων τοποσημών.

Κατά τον Καλατράβα ένα τυπικό πρόβλημα στο Μανχάταν είναι το μέγεθος καθώς δεν διαθέτει πληθώρα κυρίων μικρής κλίμακας, όπως οι ιστορικές πόλεις, όπου εκεί οι ναοί διακρίνονται. Εδώ, κατά παράδοξο τρόπο, το μέγεθος πρέπει να είναι μικρό για να ξεχωρίζει και με αυτόν τον τρόπο ο νέος ναός μπορεί να συμβάλει στον εξανθρωπισμό της ευρύτερης περιοχής. Η σύνθεση, όπως δηλώνει φιλόδοξα ο αρχιτέκτονας, «αντανάκλα ταυτόχρονα την κλασική ελληνική αρχιτεκτονική της Ακρόπολης και τη βυζαντινή αρχιτεκτονική και θα σταθεί ταυτόχρονα ως Παρθενών και Αγία Σοφία. Θα είναι σύμβολο της ανθεκτικότητας της Νέας Υόρκης και του αμερικανικού πνεύματος». Ο διάσημος αρχιτέκτονας επέλεξε τη γνώση και επικίνδυνη σύζευξη προφανών ελληνοχριστιανικών αναφορών. Με μια σειρά εντυπωσιακών σκίτσων που μορφοποιούν και μετασηματίζουν σε εκκλησία το ψηφιδωτό με τη Βρεφοκρατούσα Ενθρονη Θεοτόκο της Αγίας Σοφίας Κωνσταντινούπολης ισχυρίζεται ότι πηγή έμπνευσής του ήταν η απεικόνιση αυτή.

Μια πρώτη κριτική για το δύσκολο εγχείρημα ανανέωσης του ελληνορθόδοξου ναού ξεκινά με τη διαπίστωση ότι η πρόταση Καλατράβα εντάσσεται στο πλαίσιο της αναμενόμενης αντιμετώπισης από έναν αρχιτέκτονα pop star που υποκύπτει – ποιητική αδεία – στη γοητεία ελληνορωμαϊκών και βυζαντινών εννοιολογισμών. Ο χρόνος και η υλοποίηση θα δείξουν αν η μεταμοντέρνα οπτική και η εμμονή σε συμμετρίες και μεταφυσικές αναφορές θα δικαιωθούν. Κατά την άποψή μου, οι αναφορές στον Παρθενώνα, στην Αγία Σοφία και στην Ενθρονη Παναγία παραμένουν ευφάνταστες προθέσεις, χωρίς την πνευματικότητα που χαρακτηρίζει το έργο οξυδερκέστερων αρχιτεκτόνων. Επιπλέον σε αυτό το

έργο δεν προβάλλεται ο δομικός εξπρεσιονισμός της κατασκευής που χαρακτηρίζει τα περισσότερο πετυχημένα έργα του Καλατράβα τα οποία αξιοποιούν τις διεπιστημονικές του γνώσεις ως μηχανικού, αρχιτέκτονα και γλύπτη.

Ωστόσο το έργο μπορεί να λειτουργήσει ως τοπόσημο με διπλή έννοια. Προβάλλει τις αξίες της ελ-

ληνορθόδοξης παράδοσης, με την ευρύτερη πολιτισμική έννοια στον ιδιαίτερο τόπο του «Σημείου Μηδέν». Σηματοδοτεί την αναγκαία αναγνώριση του γεγονότος ότι ζούμε στον 21ο αιώνα. Η διεύρυνση του σχεδιασμού προκύπτει από την ανοιχτή σχέση με την ευρύτερη κοινότητα του Κάτω Μανχάταν αλλά και τον λειτουργικό εμπλουτισμό

των χώρων. Το πνεύμα ανεκκώπητας εντάσσεται στα διαχρονικά χαρακτηριστικά της οικουμενικής ορθόδοξης προσέγγισης που αναβιώνουν στον ναό του Αγίου Νικολάου της Νέας Υόρκης.

Ο κ. Νίκος Καλογήρου είναι καθηγητής Αρχιτεκτονικής και πρόεδρος του Τμήματος Αρχιτεκτόνων του ΑΠΘ.

HALF NOTE JAZZ CLUB

11 - 14 Δεκεμβρίου
ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΙ ΚΟΛΥΜΒΗΤΕΣ

Κυριακάτικα απογεύματα
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΚΟΡΚΟΛΗΣ
6,13,20,27 Δεκεμβρίου, 18:00

Πληροφορίες - Κρατήσεις: 210 9213310, halfnote.gr | Τριβωνιανού 17, Μετς